

першого офіційного опонента на дисертацію Ірини Олегівни Тарнавської «Інформаційно-аналітичне забезпечення євроінтеграційних процесів в Україні», представленої на здобуття наукового ступеня кандидата наук із соціальних комунікацій за спеціальністю 27.00.01 – теорія та історія соціальних комунікацій.

Актуальність наукової розвідки І.О. Тарнавської не викликає сумнівів. Революція Гідності та події в громадсько-політичному житті нашої країни з усією гостротою поставили кардинальні для подальшого становлення незалежної держави і суверенної нації питання: «Хто ми?», «В якому напрямку розвиваємося?», «Хто наші справжні друзі та партнери, а де вороги?». Відповіді на ці непрості запитання і спричинили могутній порив країни в Європу, бажання не просто формально увійти в європейські інституції і союзи, а й стати справжнім членом європейської сім'ї.

Разом з тим, сучасна ситуація, що склалася навколо Європейського Союзу і НАТО, як то приєднання одних і «Брекзйт» інших, розширення Шенгенської зони і європростору взагалі та дискусії навколо спільної місії ЄС у сфері безпеки і оборони вимагають постійного моніторингу та подальшого вивчення і тлумачення. Багатовекторність європейської інтеграції вимагає і від України подальшого реформування у всіх сферах, яке в свою чергу вимагає комплексних досліджень на всіх рівнях з подальшим узгодженням та коригуванням отриманих результатів. Представлена дисертація якраз і є одним з таких досліджень, що базується як на міцному теоретичному підґрунті, так і має конкретні виходи у практичну площину з відповідними висновками та рекомендаціями.

Не викликає сумнівів і наукова новизна роботи І.О. Тарнавської. Авторка детально вивчила та систематизувала практично всі існуючі підходи до власне визначення та тлумачення самого поняття інформаційно-

аналітичного забезпечення, що може бути використано і в дослідженнях з іншою проблематикою. Крім того, детально проаналізовано та осмислено інституціональні функції інформаційно-аналітичної діяльності, вибудовано типологічну структуру каналів поширення провідних державотворчих ідей, а також осмислено головні аспекти медійного висвітлення євроінтеграційних процесів в Україні в національній та зарубіжній пресі за ключовий для цих подій період з 2013 по 2018 рр.

Грунтовне дослідження І.О. Тарнавської складається зі вступу, трьох розділів та списку використаних джерел. Відразу зазначу, що і контент-аналіз конкретних видань провідних західноєвропейських країн та США і наукова література (а це 198 найменувань) проведено автором в оригіналах і це інформація, як кажуть, з перших рук, а не в переказах інших науковців.

У вступній частині роботи обґрунтовано актуальність теми, окреслено теоретичні та методологічні основи роботи, її зв'язок з науковими темами кафедри і факультету, визначено мету, об'єкт, предмет та методи дослідження, сформульовано наукову новизну та практичне значення отриманих результатів.

Перший розділ розвідки присвячено аналізу теоретико-методологічних засад інформаційно-аналітичного супроводу євроінтеграційних процесів в Україні. В ньому практично вичерпно розглянуто поняття, які дуже часто зустрічаються в науковій літературі, але в них доволі часто вкладається різне наповнення. Маю на увазі поняття «інформаційно-аналітична діяльність» та «інформаційно-аналітичне забезпечення», які часто розглядаються як синоніми. Ось чому авторка абсолютно виправдано у першому підрозділі першого розділу розглядає концептосферу поняття «інформаційно-аналітичне забезпечення». Тут представлено широке розмаїття концепцій як зарубіжних, так і українських дослідників, відштовхуючись від яких І.О. Тарнавська справедливо виокремлює два її пріоритетні напрямки: діяльність у сфері державного

управління та медійна діяльність, які і стають надалі підґрунтям конкретного аналізу.

Аналізуючи у цьому розділі практично увесь інструментарій зовнішньої та внутрішньої політики України, пов'язаної з євроінтеграцією, дисертантка не без підстав вказує на відсутність чіткого розуміння цього процесу. Відтак інформація про нашу країну та події в ній як у світовому інформаційному просторі, так і на рівні зарубіжних інституцій з'являється непослідовно, хаотично, що призводить до виникнення хибних уявлень про сутність подій, які у ній відбуваються, та формування певних стереотипів у їх сприйнятті.

Видається цілком виправданим, що авторка виокремлює як один з основних напрямків цієї діяльності іміджеву політику. Саме іміджева складова разом з використанням сучасних PR-технологій дозволить не лише гідно представляти країну на міжнародній арені, але й протистояти гібридній війні, нав'язаній нам агресивним північним сусідом.

Якщо у першому розділі роботи авторка зосереджена на створенні наукового підґрунтя для вивчення проблеми та аналізу солідного масиву документів різного роду (Указів президента, рішень Верховної Ради, уряду, інших державних установ та громадських організацій (до речі, серед них є значна кількість маловідомих у широкому загалі, а відтак чи не вперше введених у науковий обіг), то другий розділ присвячено вивченню каналів розповсюдження євроінтеграційних ідей. І.О.Тарнавська не перебільшує, коли зазначає, що здійснила першу спробу вибудувати типологічну структуру каналів просування євроінтеграційних ідей. В основу цієї типології покладено осмислення їх дієвості та ефективності на сучасному етапі, що дозволило уникнути схематичності, яка доволі часто стає супутником таких побудов, розглянути визначену структурність каналів у їх динаміці, постійному розвитку і з огляду на суттєве розширення їх впливу.

Виділення каналу публічної та культурної дипломатії дозволяє зосередитись на вивченні діяльності представників різноманітних

громадських організацій, яка дозволяє охопити різні цільові аудиторії і дозволяє охопити широке коло зарубіжних громадян. А створення культурно-інформаційних центрів в зарубіжних країнах, чие число і діяльність значно зросло і активізувалось після Євромайдану, через культуру і мистецтво доводить історичну належність українців до європейської спільноти.

Разом з тим авторка на конкретних прикладах доводить, що це обопільний процес, виділяючи діяльність в Україні багаточисленних організацій гуманітарного характеру, на кшталт Британської ради, Французького інституту та Альянс Франсез, Американського Дому, німецького Goethe-Institut чи Польського інституту. Всі вони мають свої представництва в Україні і кожна на своєму рівні практично реалізує ідеї євроінтеграції як двостороннього руху.

Однак авторка не без підстав зазначає на сторінці 86, що якщо зарубіжні організації реалізують свою діяльність у межах національної політики держави, яку вони представляють, то в Україні маємо справу з особистісними ініціативами представників громадянського суспільства та активістів, які часто і не чекають підтримки від державних інституцій.

Говорячи про українську діаспору як про інструмент та канал просування ідей євроінтеграції та атлантичної солідарності І.О. Тарнавська справедливо наголошує на її ролі у підтримці незалежної України. Не випадково, одними з перших незалежність нашої держави визначили саме ті країни, де українська діаспора одна з домінуючих (наприклад, Канада). Проте її можливості використовуються недостатньо ефективно, що пояснюється як недостатньою роботою державних органів та громадських організацій зі світовою спільнотою українців, так і тим, що сама діаспора неоднорідна за своїм складом та сприйняттям процесів, що відбуваються на історичній Батьківщині.

Вагомими є підрозділи, де представлені роль і місце в процесі просування ідей євроінтеграції мас-медіа і окремо виділені онлайн-канали поширення такої інформації.

Намічені в цих підрозділах концептуальні засади досліджуються вже на конкретному матеріалі у третьому розділі, в якому представлена вказана тематика як у зарубіжних виданнях (США, Великобританія, Франція, Німеччина), так і основних гравців в інформаційному просторі України. У цьому розділі проаналізовано близько 6 тисяч публікацій у провідних ЗМІ країн дальнього зарубіжжя та практично увесь масив матеріалів з презентацією євроінтеграційної тематики української преси. Правда, авторка не завжди справляється з таким значним обсягом рецензованої інформації, тому вона інколи збивається на описання тих чи інших матеріалів замість їх аналітичного осмислення.

Роботу завершують розгорнуті висновки, які переконують, що завдання, означені в меті роботи, повністю виконано, і ми маємо оригінальне викладення актуальної наукової проблеми як в теоретичній, так і в практичній площині.

Дисертація І.О. Тарнавської добре структурована, в ній логічно і послідовно співвіднесено її окремі частини, які розвивають і доповнюють думки та висновки авторки від розділу до розділу. Здобувачка наукового ступеня добре володіє мовою, а тому стиль роботи не втрачаючи своїх наукових ознак дозволяє легко знайомитись з її змістом.

Автореферат та значна кількість публікацій, майже третина з яких опублікована в зарубіжних виданнях чи оприлюднена на наукових конференціях в інших країнах, повністю передають зміст та основні концептуальні положення дисертації.

Разом з тим, високо оцінюючи науковий доробок І.О. Тарнавської хотілося б вказати і на деякі дискусійні моменти.

1) У першому розділі авторка, піддаючись логіці думок та концепцій інших науковців, не зовсім виправдано намагається поняття «інформаційно-

аналітичне забезпечення» передати в жорстких межах терміну. На нашу думку, попри безумовної необхідності осмислити це поняття у його термінологічному значенні слід було б акцентувати його і як процес, який залежить від часу, обставин, ситуації всередині країни і за її межами, а відтак міняється і ситуативно, і тактично.

2) У підрозділі 2.1 «Публічна та культурна дипломатія» авторка приходить до висновку, що культура є різновидом публічної дипломатії (стор. 87). Нам здається, що ці поняття зовсім неоднозначні: «публічна» (чи «народна») дипломатія остаточно оформилась в останній третині ХХ століття, тоді як міжкультурна комунікація з її колосальним впливом на емоції та підсвідомість людини чи не з часів античності слугувала містком у взаєморозумінні між народами. Згадаймо, як приклад древніх римлян, які, завоювавши Грецію, засвоїли всі її культурні надбання, що виражено у формулі «переможці скорилися переможеним».

3) На мій погляд, у підрозділі 2.3 «Суміжні канали просування внутрішньої та зовнішньої політики України» перебільшена роль «аналітичних центрів», які стоять через кому після «неурядових організацій» (стор. 93). Неурядові організації – широке поняття, яке визначає стан та розвинутість громадянського суспільства в країні, тоді як «аналітичні центри» продукують рекомендації для урядових інституцій при прийнятті важливих політичних рішень та є «мозковими центрами», «фабриками думок», як зазначає сама дисертантка, скоріше для еліти суспільства, аніж для широкого впливу. Крім того є принципова різниця між такими центрами в країнах з усталеною демократією і вітчизняними організаціями.

4) Вже говорилось вище, що третій розділ за розмахом є чи не спробою «охопити неохопне». Звідси описовий характер матеріалів деяких ЗМІ і не зовсім коректне співставлення публікацій у якісних газетах зарубіжних країн і всіх ЗМІ України, включаючи не лише традиційні медіа, а й онлайн-видання.

Проте ще раз зазначу, що мої зауваження носять дискусійний характер і не стосуються принципових положень і висновків дисертації.

В цілому ж маємо справу з актуальною, самостійною та оригінальною науковою розвідкою, яка може прислужитись тим урядовим органам та неурядовим організаціям і як аналітичне осмислення вже зробленого в інформаційно-аналітичній сфері на шляху євроінтеграції, так і «дорожньою картою» для проведення цієї роботи в майбутньому.

Все вищевикладене засвідчує високий рівень дисертації «Інформаційно-аналітичне забезпечення євроінтеграційних процесів в Україні», яка повністю відповідає вимогам МОН України до кандидатських дисертацій, а також вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 зі змінами. Авторка роботи Тарнавська Ірина Олегівна заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата наук із соціальних комунікацій за спеціальністю 27.00.01 – теорія та історія соціальних комунікацій.

Офіційний опонент:

доктор наук із соціальних комунікацій,
доцент, декан факультету журналістики
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені академіка Степана
Дем'янчука»
Мітчук О. А.

Підпис *Мітчук О. А.*
Начальник відділу кадрів
Міжнародного економіко-
гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янчука
Мітчук О. А.

